

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

Son 6 Jild 4

2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 6 (4) - 2024

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2024

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Абдор – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

Турсунов Равшан Нормуратович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Холикулов Ахмаджон Боймаҳамматович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Габриэльян Софья Ивановна – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Миллий Университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Насирходжаева Дилафруз Сабитхановна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Остонокулов Азамат Абдукаримович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент молия институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Ҳожаев Азизхон Саидалоҳонович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Фарғона политехника институти

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакарров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Саидова Камола Усканбаевна – фалсафа фанлари доктори, “Tashkent International University of Education” халқаро университети;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Ўроқова Ойсулув Жамолиддиновна – фалсафа фанлари доктори, доцент, Андижон давлат тиббиёт институти, Ижтимоий-гуманитар фанлар кафедраси мудир;

Носирходжаева Гулнора Абдукаҳхаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳасанов Шавкат Аҳадович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Бахронова Дилрабо Келдиёровна – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Мирсанов Ғайбулло Қулмуродович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАР:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич – юридик фанлар номзоди, Тошкент давлат юридик университети;

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Хашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Қаюмова Насиба Ашуровна – педагогика фанлари доктори, профессор, Қарши давлат университети;

Тайланова Шохида Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент;

Жуманиёзова Муҳайё Тожиевна – педагогика фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Ибрахимов Санжар Урунбаевич – педагогика фанлари доктори, Иқтисодиёт ва педагогика университети;

Жавлиева Шахноза Баходировна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети;

Бобомуротова Латофат Элмуродовна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Васида Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбахор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психологияси кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Шамшетова Анжим Караматдиновна – психология фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

Содиқова Шоҳида Мархабоевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атақулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Науризбаева Нуржамал Қудайбергенова</i> TURKISTONDA OILA VA NIKOH MUNOSABATLARINING O'ZIGA XOS JIHATLARI VA ROSSIYA IMPERIYASI BOSQINIDAN KEYIN MINTAQADA YUZ BERGAN DEMOGRAFIK JARAYONLAR	14-22
<i>Ortiqov Yosin Abdulboqiyevich</i> DUNGANSHUNOSLIK TADQIQOTLARI TARIXSHUNOSLIGI (1990-2023)	23-34
<i>Бобожонова Феруза Хаятовна</i> СОВЕТ ҲОКИМИЯТИ ДАВРИДА ҚҲЙИ ВА ҲРТА ЗАРАФШОН ВОҲАСИДА ТАЪЛИМ ТИЗИМИ	35-40
<i>Halimov Tal'at</i> XX ASRNING 20-30 YILLARIDAGI QULOQLASHTIRISH SIYOSATI VA UNING SALBIY OQIBATLARI (BUXORO VILOYATI MISOLIDA)	41-45
<i>Ilhomov Ziyovutdin Adxamovich, Shukurov Rustam Jo'raqulovich</i> ALEKSANDR BEKOVICH-CHERKASSKIY EKSPEDITSIYASINING BA'ZI TAFSILOTLARI: EKSPEDITSIYANING BOSHLANISHI	46-54
<i>Tilavova Shahnoza Salohitdinovna</i> MA'RIFATPARVARLARNING MATONATLI AYOLI XAYRINISO MAJIDXONOVA (1905-1937) HAYOTI VA FAOLIYATIGA CHIZGILAR	55-59
<i>Жайнаров Обиджон Ҳамид ўғли</i> XX АСР 20-ЙИЛЛАРИДА ЎЗБЕКИСТОНДА АДВОКАТУРА ТИЗИМИДАГИ ЎЗГАРИШЛАР (ФАРФОНА ВИЛОЯТИ МИСОЛИДА).....	60-64
<i>Toshpo'latov Mamadali Zaynidin o'g'li</i> NUROTA TUMANI YOSHLARINI QO'LLAB-QUVVATLASH YUZASIDAN AMALGA OSHIRILGAN CHORA-TADBIRLARNING TARIXIY TAHLILI (2017-2024)	65-73
<i>Umarov Baxtishod</i> SOMONIYLAR DAVRIDA BUXORODA ILM-FAN RIVOJI (TARIX VA TIBBIYOT MISOLIDA)..	74-79
<i>Ўўлдошев Салимжон Валиевич</i> ИНТЕГРАЦИЯЛАШУВ ЖАРАЁНЛАРИ ВА ХАЛҚ ҲЙИНЛАРИ	80-85
<i>Askarov Azimjon Odiljon o'g'li</i> O'RTA OSIYODAGI ANGLIYA-ROSSIYA RAQOBATINING TARIXIY KONTEKSTI VA KATTA O'YIN SIYOSATINING VUJUDGA KELISHI	86-91
<i>Eshchanov Hurmat Matnazarovich</i> O'ZBEKISTON HUDUDI BRONZA DAVRIDA TOPOGRAFIK XUSUSIYATLARNI ETNIK JARAYONLARI KARTOGRAFIYASI.....	92-95
<i>Azamatova Gulmira Bayirbekovna</i> O'ZEKISTONDA AHOLI MIGRATSIYASI VA UNGA TA'SIR ETGAN IJTIMOYIYQTSODIY	

OMILLAR	96-100
<i>Raimov Mamasoat Safar o'g'li</i> ESKI TERMIZ HAQIDA TARIXIY MA'LUMOTLAR	101-105
<i>Usmanov Jahongir Xo'jaqulovich</i> MARKAZIY OSIYO TARIXSHUNOSLIGIDA ILK ILMIY QARASHLARNING SHAKLLANISHI	106-109
<i>Usmanova Inobat Ibragimovna</i> PROCESSES OF GEOGRAPHICAL LOCATION OF THE IRON AGE POPULATION OF UZBEKISTAN	110-115
<i>Bekmirzayev Islomjon Ibrohim o'g'li</i> O'RTA G'OVASOY HUDUDI QADIMGI DAVR AHOLI TURAR-JOYLARI XUSUSIDA AYRIM MULOHAZALAR	116-120
<i>Gadoyev Dadaxon Xayrulloevich</i> BUXORDAGI "MASJIDI BALAND" MASJIDI QURILISHI VA TARIXI	121-125
<i>Rajabova Sabohat Bobirovna</i> IQTISODIY HAYOTDA TADBIRKOR AYOLLARNING TUTGAN O'RNI (SURXONDARYO VILOYATI MISOLIDA)	126-132
<i>Aloxunov Alisher Ahmadjonovich</i> ARXELOGIYADA GEOGRAFIK AXBOROT TIZIMLARIDAN FOYDALANISHNING ASOSIY IMKONIYATLARI XUSUSIDA	133-138
<i>Sharopov Saidusmon Saidaxmadovich</i> XIX ASR OXIRI VA XX ASR BOSHLARIDA BUXORO AMIRLIGINING JANUBISHARQIY HUDUDI SHAHARLARI, XUSUSAN QARSHI, SHAHRISABZ VA KITOB SHAHARLARINI RUS TARIXCHILARI ASARLARIDA YORITILISHI	139-144
<i>Axmedova Gulchehra O'skinovna</i> SHEROBOD VOHASI NOMODDIY MADANIYATI DURDONALARI	145-149
<i>Abduraximov Husniddin</i> O'ZBEKISTON VA AVSTRIYA RESPUBLIKASI O'RTASIDA INVESTITSIYAVIY, HUQUQIY HAMDA ILM-FAN SOHASIDA HAMKORLIKNING MUSTAHKAMLANISHI	150-158
<i>Turopova Mohidil Turdiyevna</i> O'ZBEKISTON JUNUBIY HUDUDLARI TOPONIMIKASINING TABIAT BILAN BOG'LIQLIGI VA URF-ODATLARINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	159-163
<i>Annayeva Zarifa Musurmonqulovna</i> EKOLOGIK HOLATNI BARQARORLASHTIRISHNING ASOSIY YO'NALISHLARI	164-168
<i>Ahmadov Xurshid San'atovich</i> "CHIG'ATOY IMLOSI" VA MILLIY ZIYOLILAR	169-175
<i>Axmadova Nafisa Axmad qizi</i> O'ZBEKISTON VA GERMANIYA MADANIY ALOQALARINING RIVOJLANISHI	176-179

<i>Жумаева Шоҳида Чориевна</i> МУСТАҚИЛЛИК ДАВРИДА ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИНИНГ РИВОЖЛАНИШИ	180-186
<i>Elmuratova Umida Farxadovna</i> TA'LIM IMKONIYATLARINI KENGAYTIRISHNING GENDER TENGLIGINI TA'MINLASHGA TA'SIRI	187-191
<i>Nazarov Otabek Muzrobovich</i> XX ASRNING 80-YILLARI QATAG'ONLIK SIYOSATINING SURXONDARYODAGI IJTIMOYIY- IQTISODIY JARAYONLARGA TA'SIRI	192-197
<i>Kupaysinov Ismoyiljon Ahmadjanovich</i> 1950-1990 YILLARDA ANDIJON OBLASTI JAMOAT TRANSPORTI FAOLIYATI VA UNDAGI AYRIM MUAOMMOLARNI MATBUOTDA YORITISHI ("KOMMUNIST" GAZETASI MATERIALLARI MISOLIDA)	198-202
<i>Oripova Laylo Zafarovna</i> O'ZBEKISTON YOZUVCHILAR UYUSHMASI FAOLIYATI TARIXIGA NAZAR	203-207
08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI	
<i>Magsud Azad Guliyev</i> OZARBAYJONDA YASHIL ENERGIYAGA O'TISH: SO'ROQ NATIJALARINI TAHLIL QILISH	208-214
<i>Глазова Марина Викторовна</i> ВКЛАД «ЗЕЛЕНОВОГО» УЧЁТА В ФИНАНСОВОМ МЕНЕДЖМЕНТЕ В УСТОЙЧИВОЕ РАЗВИТИЕ КОМПАНИЙ ЭНЕРГЕТИЧЕСКОЙ ОТРАСЛИ В УЗБЕКИСТАНЕ: МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЙ АСПЕКТ	215-231
<i>Oratov Jaxongir Jurayevich</i> RAQAMLI INNOVATSIYALAR DAVRIDA MOLIYAVIY BARQARORLIKNI VAHOLASHDA EKONOMETRIK MODELLAR	232-238
<i>Шадиева Дилдора Хамидовна</i> БАНК СОҲАСИГА РАҚАМЛАШТИРИШ ЖАРАЁНЛАРИНИНГ ТАЪСИР	239-243
<i>Umronov Eldorbek Sodirovich</i> TURISTIK KORXONALARDA TADBIRKORLIK FAOLIYATI RAQOBATBARDOSHLIGINI VAHOLASH	244-255
<i>Sattarov Umirzoq Normengovich</i> MINTAQANI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA TRANSFORMATSIYALASH JARAYONI... ..	256-262
<i>Хамдамов Шавкат Комилович</i> СОЦИАЛЬНАЯ ЗАЩИТА И БОРЬБА С БЕДНОСТЬЮ: СТРАТЕГИИ ФИНАНСИРОВАНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ	263-267
<i>Хайитов Жамшид Холвоевич</i> ИҚТИСОДИЁТДА ОБОДОНЛАШТИРИШ ХИЗМАТЛАРИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ – ДАВР ТАЛАБИ	268-272
<i>Xurramov Azamat Fayzullayevich</i> BOZOR IQTISODIYOTI SHAROITIDA UY XO'JALIGI SEKTORINING O'RNI VA AHAMIYATI	273-278

Алимханова Нигора Алимхановна
 ТОВАР-МОДДИЙ ЗАХИРАЛАР АУДИТИДА ТАҲЛИЛИЙ АМАЛЛАРНИ ҚЎЛАШ 279-287

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

Жумаев Ойбек Маратович
 О‘ЗБЕКИСТОНДА КАМБАГ‘АЛЛИКНИ ҚИСҚАРТИРИШ ДИНАМИКАСИНИНГ ИЖТИМОИЙ-СИЙOSIY
 ИНАТЛАРИ 288-296

Наврўзова Гулчеҳра Нигматовна
 ХОЖА АҲРОР ТАЪЛИМОТИДА ИНСОНИЙ ҲАҚИҚАТ МАСАЛАСИ 297-302

Хайридинов Аббосхон Анварович
 ҒАРБ МАДАНИЯТИНИ ОММАЛАШИШИГА ИЧКИ ОМИЛЛАР ТАЪСИРИ 303-311

Мухамеджанова Лалихон
 АХЛОҚНИНГ ЖАМИЯТДАГИ ТРАНСФОРМАЦИОН ВА БАРҚАРОРЛАШТИРУВЧИ
 ФУНКЦИЯЛАРИ 312-317

То‘ева Муҳаййо Шuhrat qizi
 О‘ЗБЕКИСТОН RESPUBLIKASINING YANGILANISH JARAYONIDA XOTINQIZLAR INNOVATSION
 ТАФАККУРИНИ OSHIRISH VA FAOLLASHUVI BORASIDAGI SIYOSATI:UMUMNAZARIY
 ТАHLILLAR..... 318-322

Ro‘zimurodov Siroj Madatovich
 OILANING IJTIMOIIY-IQTISODIY MUNOSABATLARNI SHAKLLANTIRISHDA MA’NAVIY-
 AXLOQIY TARBIYANING TA’SIRI 323-326

Ravshanov Ulug'bek Rahbarovich
 AXBOROT GLOBALLASHUVI SHAROITIDA YOSHLARDA MILLIY O‘ZLIKNI TARBIYALASH
 MASALALARI 327-332

Allayarova Marxabo Mavlanovna
 SHAXS BADIY IJODINI SHAKLLANTIRISHNING ESTETIK MUAMMOLARI VA
 MA’NAVIYAT 333-337

Хашимов Шерахон Жўрахонович
 ЎЗБЕКИСТОН ХАЛҚАРО ИМИДЖИНИНГ ЮКСАЛИШИДА ТИББИЁТ ТУРИЗМИНИНГ
 ТУТГАН ЎРНИ..... 338-342

Soatov Rasul Muxitdinovich
 BOBORANIM MASHRAV HAYOTI VA IJODIDA TASAVVUFGA DOIR QARASHLAR
 TAHLILI 343-348

Ashurov Navfal Burxonjon o‘g‘li
 MOVAROUNNAHR MIQYOSIDA NASAF SHAHRINING ILMIIY-MADANIY ASOSLARI 349-352

Ўразалиева Гулшада Бекнўлатовна
 ГЕНДЕР ТЕНГЛИКНИ ТАЪМИНЛАШ - ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН СТРАТЕГИЯСИНИНГ УСТУВОР
 ЙЎНАЛИШИ 353-358

Xudaynazarov Samad Xudayberdiyevich, Turgunov Azim Turgunovich
 JAMIYATNING MA’NAVIY - IJTIMOIIY RIVOJLANISHIDA O‘ZBEK XALQI MILLIY
 QADRIYATLARINING O‘RNI 359-364

<i>Suvanov Ilhom Abdixalilovich</i> AXBOROT-MAFKURAVIY TAHDIDLARGA QARSHI KURASHDA MILLATLARARO TOTUVLIK VA DINIY BAG'RIKENGLIKNI TA'MINLASHNING AHAMIYATI	365-371
<i>Axmedova Dilrabo Sa'dullayevna</i> SHARQ ALLOMALARI ASARLARIDA OILA VA TARBIYA MASALALARI	372-376
<i>Kayumova Aziza Toshmuradovna</i> IBN XALDUNNING JAMIYAT VA IJTIMOYIY TARAQQIYOT TO'G'RISIDAGI QARASHLARI	377-381
<i>G'ulomov Obid G'ayratovich</i> YOSHLAR MA'NAVIY KAMOLOTIGA TA'SIR ETUVCHI IJTIMOYIY-MADANIY OMILLARNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	382-385
<i>Панжиев Сухроб</i> ГЛОБАЛЛАШУВ ВА ҒОЯВИЙ ТАҲДИДЛАР ДАВРИДА ҲАҚИҚАТ ТУШУНЧАСИНИНГ АҲАМИЯТИ	386-391
<i>Matnazarova Muhayyo Axmetjanovna, Azimova Charos Azamatovna</i> "ETNOS", "MILLAT" TUSHUNCHALARINING MAZMUN-MOHİYATI VA ULARNING ILMIY- NAZARIY TAHLILI	392-398
<i>Amanov Alisher Kaxramonovich</i> VAQTNILMIY JIHATDAN TAHLIL QILISH HAMDA UNI FALSAFIY VA MADANIY NUQTAI NAZARDAN O'RGANISH	399-404
10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Пайзибаева Мадинахон Собиржон қизи</i> БРИТАНИЯ ХАЛҚ ЭРТАКЛАРИНИНГ ШАКЛЛАНИШИДА КЕЛЬТ МИФОЛОГИЯСИНИНГ ТАЪСИРИ ВА ЎРНИ	405-409
<i>Tevosyan Gayane Arturovna</i> O'ZBEK VA RUS TILI GRAMMATIKASINING QIYOSIY TIPOLOGIYASI	410-417
<i>Boynazarov Islom Abduxalimovich</i> INGLIZ TILIDAGI FALSAFIY TERMINLARDA SINONIMIYA HODISASI	418-421
<i>Bahriddinova Yulduzxon Bahriddin qizi</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDAGI BOTANIK TERMINLARNING NOMINATIV TAHLILI VA BINAR NOMLANISHI	422-426
<i>Javliyev Mansurbek Odil o'g'li</i> KONSEPT TUSHUNCHASINING HOZIRGI ZAMON LINGVISTIKASIDA TUTGAN O'RNI VA AHAMIYATI	427-431
<i>Ruziyev Xusniddin Baxritdinovich</i> PARALLEL KORPUSLARDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI	432-436
<i>Rahimova Shahnoza Palvannozirovna</i> INGLIZ TILIDAGI IBORALARNI O'RGANISHDA TARJIMA MUAMMOLARI	437-442
<i>Muhamadiyev Timur Urazovich</i> INGLIZ TILIDAGI OAVDA OMMAVIYLASHMAGAN IBORALARDAN FOYDALANISH	443-446

<i>Панжиева Насиба Нармахматовна</i> ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ СЕМАНТИЧЕСКОГО ПОЛЯ	447-451
<i>Умирова Дилфуза Суюновна, Асадов Шухрат</i> ОБРАЗОВАНИЕ ЯВЛЯЕТСЯ НЕОТЪЕМЛЕМОЙ И НЕПРЕРЫВНОЙ ЧАСТЬЮ ПРАВ И ИНТЕРЕСОВ ЧЕЛОВЕКА	452-456
<i>Ибрагимова Мохира Муратовна</i> ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ ПСИХОЛОГИЗМ И ЕГО ФУНКЦИИ В ТВОРЧЕСТВЕ ВИРДЖИНИИ ВУЛЬФ	457-464
<i>Тойчиева Насибахон Суранбаевна, Ткебучава Ирина Георгиевна, Темирова Шоира Гайбуллаевна</i> АКТУАЛЬНЫЕ ТЕНДЕНЦИИ В ИЗУЧЕНИИ ИСТОРИИ ЛИНГВИСТИКИ	465-477
<i>Nurimova Diyora</i> LIRIK DISKURS VA UNING MOHIYATI	478-482
<i>Axmadjonova Mohinur Iqboljon qizi</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILIDA NUTQ AKTLARINING SEMANTIK TUZILISH TAHLILI	483-491
<i>Jumanazarov Shukurali Tashmamatovich</i> KORPUS TUZISH TEXNOLOGIYASI.....	492-495
<i>Samadova Oydin Ilxomjon qizi</i> FRAZEOLOGIK BIRLIK TUSHUNCHASI HAMDA UNING QO'LLANILISHI	496-500
<i>Xatrayeva Rano Rajabovna</i> XX ASR INGLIZ ILMIY FANTASTIKASINI TARJIMA QILISH XUSUSIYATLARI	501-505
<i>Ermatov Ixtiyor, Mamatqulov Azizbek</i> A.HOJIYEVNING TERMINOLOGIK LUG'ATLARI XUSUSIDA	506-510
<i>Muxtorova Moxlaroyim</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA TANBEH BERISHNI BILDIRUVCHI BIRLIKLARNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	511-517
<i>Abdullayeva Nilufar Ramazonovna, Aliqulova Rohila</i> O'SIMLIK NOMLARI BILAN BOG'LIQ TARBIYAGA OID MAQOL VA MATALLARNING CHOG'ISHTIRMA TAHLILI	518-521
<i>Носирова Мубина Олимовна</i> СПЕЦИФИКА ОТРАЖЕНИЯ АНТРОПОЦЕНТРИЧЕСКИХ ПОСЛОВИЦ В СЛОВАРЯХ РАЗНОСИСТЕМНЫХ ЯЗЫКОВ	522-528
<i>Хасанов Зафар Бахтиyorovich</i> ZAMONAVIY TILSHUNOSLIKDA SPORT ATAMALARINI O'RGANISHNING NAZARIY ASOSLARI	529-534
<i>Рахматов Бекзод Уктам угли</i> СОЦИАЛЬНО-ЛИНГВИСТИЧЕСКАЯ РЕПРЕЗЕНТАЦИЯ ПОНЯТИЯ «УЧИТЕЛЬ»	535-539

Yaxyoyev Fayzullo muhammadsoli o'g'li
XX ASRNING IKKINCHI YARMIDA ALISHER NAVOIY LIRIKASIGA DOIR MATNSHUNOSLIK
BILAN BOG'LIQ TALQINLAR..... 540-546

Otajonova Dildor Baxtiyarovna
KORPUS TURLARINING LINVISTIKA SOHASINI TARAQQIY ETTIRISHDAGI
AHAMIYATI 547-551

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович
МАЪНАВИЙ ЗИЁН КОМПЕНСАЦИЯСИ МИҚДОРНИ АНИҚЛАШНИНГ НАЗАРИЙ ВА
АМАЛИЙ MASALALARI 552-559

Fayzullayev Aslbek Ulug'bek o'g'li
MULKNI QASDDAN NOBUD QILISH YOKI UNGA ZARAR YETKAZISH UCHUN JINOIY
JAVOBGARLIKNI TAKOMILLASHTIRISHNING AYRIM MASALALARI 560-564

Элмуродов Ҳусан Элмуродович
МЕҲНАТНИ МУҲОФАЗА ҚИЛИШ СОҲАСИДА ЎҚУВДАН ҲАМДА БИЛИМ ВА
КЎНИКМАЛАРИ ТЕКШИРУВДАН ЎТМАГАНДА ИШДАН ЧЕТЛАШТИРИШ..... 565-572

Аслонова Лайло Олимовна
ИЛМИЙ ХОДИМЛАР ҲУҚУҚИЙ МАҚОМИНИ БЕЛГИЛАШНИНГ АЙРИМ
MASALALARI 573-583

Файзиева Гулрух Мухаммади кизи
НЕКОТОРЫЕ ПОНЯТИЯ В СФЕРЕ ГАРАНТИИ ПРАВО НЕПРИКОСНОВЕННОСТИ
ЖИЛИЩА 584-588

Ибрагимова Сабина Эркиновна
К ВОПРОСУ О СОВЕРШЕНСТВОВАНИИ НАЦИОНАЛЬНЫХ МЕХАНИЗМОВ В СФЕРЕ
ДОСУДЕБНОГО УГОЛОВНОГО ПРОИЗВОДСТВА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН..... 589-593

Tosheva Maftuna Anvar qizi
AXLOQQA QARSHI JINOYATLARNING JINOYAT-HUQUQIY JIHATLARI 594-600

Халилов Дониёр Нортажиевич
КОНСТИТУЦИОННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ ПРАВ И
СВОБОД В СОЦИАЛЬНОМ ГОСУДАРСТВЕ 601-607

Файзуллаева Нигорахон Равшановна
МЕЖДУНАРОДНЫЕ ДОГОВОРА В СИСТЕМЕ МЕЖДУНАРОДНОГО
КУЛЬТУРНОГО ПРАВА 608-618

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI

Saydillayeva Mehrinaz Bahodir qizi
OLiy TA'LIM TIZIMIDA TA'LIM DASTURLARINI LOYIHALASHTIRISH ASOSIDA PEDAGOGIK
TA'LIM METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH ASOSLARI 619-626

Ubaydullaeva Jamila Hurramovna
DARS TURLARI VA DARSNI REJALASHTIRISHGA NISBATAN YONDOSHUVLAR 627-631

<i>Ro'ziyeva Nazira Yodgorovna, Panjjeva O'g'ilshod Baxodir qizi, Jo'raev Baxodir Norbo'tayevich</i> O'QUVCHILARGA TABIATNI ASRASH VA EZOZLASHNI "YASHIL MAKON" MILLIY TEKNOLOGIYA LOYIHASI ASOSIDA AMALIY ANJUMANLAR ORQALI OLIB BORISH	632-640
<i>Юлдошев Рустам Дилшод угли</i> РОЛЬ ПРАГМАТИЧЕСКИХ КОМПЕТЕНЦИЙ В ИЗУЧЕНИИ ЯЗЫКА И КОММУНИКАТИВНОМ ПРОЦЕССЕ	641-645
<i>Razzakov Baxrom Abdug'afurovich</i> BO'LAJAK MUHANDISLAR UCHUN OG'ZAKI MULOQOT KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH: INGLIZ TILI DARSLARIDA TRANSPORT TERMINOLOGIYASINI O'RGANISHGA MISOLIDA.....	646-650
<i>Salimova Shahlo Sayfulloyevna</i> TA'LIM TIZIMIDA XAVFSIZ MUHITNI YARATISH MUAMMO VA ISTIQBOLLARI	651-656
<i>Kuchkarova Arofathon</i> MATEMATIKA DARSLARIDA INNOVATSION TEKNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH (GEOGEBRA DASTURI MISOLIDA)	657-661
<i>Radjabova Gulnoza Giyosiddinovna</i> YOZISH BO'YICHA KO'RSATMALARNI TAKOMILLASHTIRISHDA ZAMONAVIY AMERIKA INGLIZ TILI KORPUSINING (COCA) ROLI	662-669
<i>Sharifov Muxriddin Kamoladdin o'g'li</i> PROFESSIONAL TA'LIM MUASSASALARIDA MAXSUS FANLARNI O'QITISH ISTIQBOLLARI	670-675
<i>Saidova Surayyo Yarqulovna</i> NOFILOGIK TA'LIM YO'NALISHI TALABALARI O'QISH KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISHDA SOHAVIY MATNLAR XUSUSIYATLARI VA MATN TANLASH TAMOYILLARI	676-686
<i>Djalolov Furqat Fattohovich</i> UMUMIY O'RTA TA'LIM MAKTABLARIDA INGLIZ TILI TA'LIM SAMARADORLIGINI OSHIRISH VA SIFATINI YAXSHILASH YO'LLARI	687-691
<i>Niyazova Minara Baxramovna</i> TEKNIKA OLIY O'QUV YURTLARIDA TALABALARNI FRANSUZ TILIGA QIZIQTIRISHNING O'ZIGA XOS JIHATLARI.....	692-697
<i>Amrillayev Husniddin Ashrab o'g'li</i> OLY TA'LIMDA VIRTUAL LABORATORIYALARDAN O'QUV JARAYONIDA FOYDALANISHNING PEDAGOGIK JIHATLARI	698-702
<i>Boboyeva Zarifa Jahonqulovna</i> SPORT TAYYORGARLIK JARAYONLARINING ADAPTIV MEXANIZMLARI.....	703-708
<i>O'rozov Shahobiddin Ziyadullayevich</i> AMIR TEMUR VA TEMURIYLAR DAVRIDA DAVLATNI BOSHQARISH TAMOYILLARI.....	709-713
<i>Muxtshamova Parvina Zahitovna</i> ESL DARSLARIDA HAQIQIY MATERIALLARDAN FOYDALANISH	714-716

Received: 20 May 2024
Accepted: 30 May 2024
Published: 19 June 2024

Article / Original Paper

POLICY OF DEKULAKIZATION AND ITS CONSEQUENCES IN THE 1920s-1930s (BASED ON THE EXAMPLE OF THE BUKHARA REGION)

Talat Halimov

Ph.D. Student of Karshi State University

E-mail: ps.talathalimov@gmail.com

Abstract. One of the most severe policies implemented by the Soviet authorities in Central Asia, including Uzbekistan, is the policy of dekulakization, which began as a result of land and water resource reforms. Naturally, this event, which brought suffering to thousands of our compatriots, also affected Bukhara. This article discusses this issue.

Keywords: dekulakization, Soviet authorities, Chorikulboy, land and water reform, Bukhara State Archive.

XX ASRNING 20-30 YILLARIDAGI QULOQLASHTIRISH SIYOSATI VA UNING SALBIY OQIBATLARI (BUXORO VILOYATI MISOLIDA)

Halimov Tal'at

Qarshi davlat universiteti tayanch doktoranti

Annotatsiya. Sovet hokimiyatining O'rta Osiyo, shu jumladan, O'zbekistonda amalga oshirgan eng og'ir siyosatlaridan biri – yer-suv islohotlari hamda uning natijasida boshlanib ketgan quloqlashtirishdir. Minglab yurtdoshlarimiz boshiga kulfat keltirgan bu tadbir Buxoroda ham o'z ta'sirini o'tkazgani tabiiy. Maqolada shu haqida so'z boradi.

Kalit so'zlar: quloqlashtirish, sovet hokimiyati, Choriqulboy, yer-suv isloholi, Buxoro davlat arxivi.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4I6Y2024N04>

Kirish. Mustaqillik tom ma'noda haqiqiy tariximizni tiklash davri bo'ldi. Bu yillar mobaynida yaqin o'tmishda, sobiq sovet hukumati yillarida nomlari qoralangan ham yurtlarimiz ruhini shod qilish uchun qator ishlar amalga oshirildi. Mana shu davrning eng katta jabrdiydalari quloqlashtirish va kollektivlashtirish siyosatining qatag'on qurbonlaridir. Yurtboshimiz Sh.Mirziyoyev ta'biri bilan aytganda: "Qatag'on qilingan yetakchilarimizning taqdiri barchamizni mustaqilligimizni qadrlashga, uni asrab-avaylashga undaydi. Mana shunday mustaqillikda, tinchlikda yashashning o'zi Alloh taoloning katta marhamati, ne'mati. Buning uchun shukronalik bilan, uning qadriga yetish kerak" [1, 1].

Muhokama. Sobiq ittifoq siyosati yillarida xalqimiz bir necha bor qatag'onga uchradi. Turli bahonalar, "sabablar" va bo'htonlar minglab vatandoshlarimizning boshiga yetdi. XX asrning 20-30 – yillaridagi kollektivlashtirish hamda o'rta hol dehqonlarni "quloqlashtirish" qurboniga aylantirdi. Bu davrda sofдил va mazlum kishilarni zo'ravonga chiqarib qo'ygan "quloqlashtirish" siyosati deysizmi, 40-yillar oxiri 50-yillar boshlarida ziyoli fan va madaniyat

xodimlarini surgun qilish deysizmi yoki 80-yillardagi “o‘zbek ishi” va “paxta ishi” nomlari ostidagi siyosatlarini, barisi xalq boshiga og‘ir kunlarni solib keldi.

“Quloqlashtirish” jarayoni aslida 1925-1929 – yillarda o‘tkazilgan yer-suv islohoti davrida boshlangan edi. Bunda o‘ziga to‘q dehqonlar va boylarning mol-mulki tartib olinib, musodara qilingan, ularning o‘zlari esa uzoq yurtlarga surgun qilingan.

Mana shunday musodara ishlari olib borilayotgan bir paytda VKP (b) Markaziy Komiteti 1928-yil 15-dekabrda “Yerdan foydalanish va yer tuzishning umumiy asoslari” qonuniga o‘zgartirishlar kiritib qayta tasdiqlaydi [6, 7]. Bu hol yer-suv islohotlarining ayniqsa avjiga chiqishiga olib keldi.

Albatta, o‘zining yerlaridan ajralib qolish hech kimga yoqmas edi. Shu bois, mol-mulkni ro‘yxatga olib, musodara qiluvchilarga nisbatan qarshi kayfiyat shakllana boshlaydi. Sovet hukumati esa mol-mulkini topshirishdan bosh tortganlarni “quloq” deb e‘lon qiladi. Bunday kishilarga nisbatan jazo choralari VKP (b)ning XV s‘yezdidan keyin kuchaya boshlaydi. Ularga nisbatan kurash olib borishning strategik rejasi ishlab chiqiladi.

Natijalar. 1) Soliq miqdori bir necha barobarga oshiriladi. Natijada qishloq aholisining 4-5 % ini tashkil etadigan “quloq”lar soliqning jami 45 % ini to‘lashga majbur etiladi.

2) Ular barcha yig‘ilishlarda va yerga egalik qilish shirkatlarida ovoz berish huquqidan mahrum qilinadi.

3) 1926-yildan boshlab “quloq”larga traktorlar sotilmay qo‘yiladi. Oradan ko‘p o‘tmay, 1928-1929 – yillarda ularning qo‘lidagi mavjud traktorlari va asbob-anjomlari ham majburan tartib olinadi.

Bu choralar shundoq ham ahvoli og‘irlashib qolgan qishloq aholisining sillasini quritar edi. Yelkasiga og‘ir soliq yuki ortilgan, bundan tashqari qishloq xo‘jalik asbob-anjomlari tartib olingan kishilar endi topshirilgan hosil yig‘imi me‘yorini bajara olmaganliklari bahona qilinib qolgan moddiy boyliklari ham tartib olinadi va yoppasiga surgun avj oladi. Bu hol ayniqsa, Kavkaz, Ukraina va O‘rta Osiyoda kuchayib ketgan edi.

Bundan tashqari VKP (b) Markaziy Komiteti va Markaziy Kontrol Komissiyasi Plenumining yangi yiqilishi qaroriga binoan, hamma MTSlar va sovxozlar qoshida favqulodda davlat-partiya organlari bo‘lgan siyosiy bo‘limlar tashkil etiladi. Bunday siyosiy bo‘limlarning shtati – boshliq, ikki o‘rinbosar, komsomol ishlari bo‘yicha yordamchi, xotin-qizlar o‘rtasidagi ishlar tashkilotchisi va shu siyosiy bo‘limning ko‘p tirajli gazetasi redaktoridan iborat bo‘lgan. Bu siyosiy bo‘limlar mahalliy idoralarda tashkil etilib, belgilangan boy xo‘jaliklarni tugata boshlaydi. Ammo shuni alohida ta‘kidlash kerakki, hatto kolxozlarning o‘zida kolxozchi mehnat intizomini sal buzgudek bo‘lsa, uni yetarli asos bo‘lmagani holda “quloqning dumi” sifatida jazoga tortilar edi [4, 416]

Kollektivlashtirish siyosati avjiga chiqqan bir pallada, 1929-yilning noyabr oyida VKP (b) Markaziy Komiteti plenum o‘tkazadi. Bu plenumda Nijne-Voljsk o‘lka partiya komitetining sekretari B.P.Sheboldayev va Ukraina kommunistik partiyasi Markaziy Komitetining sekretari S.V.Kossiorlar so‘zga chiqib, balandparvoz nutqlar qiladilar. Bu nutqlarga ko‘ra go‘yoki “quloqlar” omma ongini zaharlayotgan, aholi esa o‘z ixtiyori bilan kolxozlarga kirayotgandek ko‘rsatiladi. Jumladan, S.V.Kossiorning nutqiga e‘tiborni qarataylik: “Partiyaning quloqlarga qarshi qat‘iyat bilan olib borayotgan bu kurashi o‘rta hol dehqonni yon-verisiga qarashga, o‘z xo‘jaligini rivojlantirish uchun ikkilanishsiz kolxozga kirishga da‘vat etdi...” [4, 346]

Aslida esa, bu “qat’iyat” shunchaki yumshoq niqob kiydirilgan terrorning o’zginasi edi. Sun’iy ravishda uyushtirilgan ochlik, yuqorida sanab o’tilgan omillar va shafqatsiz “quloq” qatag’onchiligi bunga olib kelgan, aholining kolxozga kirishdan o’zga chorasini qolmagan edi. Matbuotda O’rta Osiyo respublikalarining jamoalashtirishga “tayyor” ekanligini targ’ib qilinib, mahalliy, ijtimoiy sharoitlar bilan hisoblashilmaydi. 1930-yil 17-fevralda O’zbekiston Kompartiyasi Markaziy Komiteti “Kollektivlashtirish va quloq xo’jaliklarini tugatish to’g’risida” qaror qabul qildi. Respublika yalpi jamoalashtiriladigan o’n yetti tumanga bo’lindi. Mahalliy rahbarlar raqamlar orqasidan quvib, qonunni buzishgacha bordilar. Jamoalashtirish mutasaddilari dehqonlarning majlislarida kolxozga kirmaganlar suvdan mahrum etiladi, sanoat mollari bilan ta’minlanmaydi, katta soliq solinadi, surgun qilinadi, deb qo’rqitishgacha borganlar. Natijada ko’pchilik tumanlarda kolxozlashtirish bir necha hafta ichida tugallandi. 1930-yil 6-fevralda qishloq xo’jaligi artelinining birinchi Namunaviy Nizomi qabul qilindi. Nizomda mulkni umumlashtirish mezonlari, kolxozlarning bo’linmas fondlari to’g’risida tushuncha berilmagan edi. Natijada turar joy binolari, qo’y-echki, qoramollar ham umumlashtirildi. Ana shunday noqonuniy hollar Qo’qon, Toshkent, Zarafshon okruglarida qayd qilindi. Jamoalashtirishni jadallashtirish amalda o’ziga to’qroq xo’jaliklarni tugatish, ya’ni xo’jalik mulklari va imoratlarni musodara qilishga aylanib qoldi, yuqoridan qilingan qattiq tazyiq shunga olib keldi. Quloq xo’jaliklarini tugatish kompaniyasi O’zbekistonda 1930-yil fevraldan boshlab avj oldi. Yuqoridan kelib turgan har xil yo’l-yo’riqlar va ko’rsatmalar zo’rligni avj oldirishga turtki bo’ldi. Bu yo’l-yo’riqlar kimlarni quloqlar toifasiga kiritish kerakligini aniq belgilab bermasdi. Yakka tartibda qishloq xo’jalik solig’i solinadigan o’ziga to’q dehqon xo’jaliklarining ro’yxati quloq xo’jaliklarini belgilash uchun asos bo’lib xizmat qildi. Bu ro’yxatlar Moliya organlari tomonidan tuzilar va o’rta hol dehqonlar hatto kambag’allar hisobiga kengayib borardi.

20-30 yillarda, ya’ni yer-suv islohotlari va quloqlashtirish davrida Buxoro okrugidan badarg’a qilinganlar qismatini Buxoro viloyat davlat arxivi fondlarida saqlanayotgan hujjatlar asosida o’rganish qator ma’lumotlarni qo’lga kiritishga imkon berdi. Izlanishlar asnosida ancha ma’lumotlarni aniqlashga muvaffaq bo’ldik. Jumladan: 1928-yil 23-oktabrda O’zbekiston SSR Yer ishlari Komissari o’rinbosari Nemsovich, ushbu vazirlikning maxfiy bo’lim boshlig’i Petrovalar Buxoro va Farg’ona okruglariga maxfiy xat jo’natadilar. Unda Buxoro okrugidan quloq qilinishi kerak bo’lgan boylarning ham nomlari ko’rsatilgan [2, 1-2]. Xatda ushbu boylarni o’z yashash joylaridan uzoqqa ko’chirish va imkon boricha bir – biridan olisroqqa, yakka – yakka holda joylashtirish, o’sha yerlardan ularga tuprog’i unumsiz, relyefi yaxshi bo’lmagan va hokazo sharoiti og’ir joylarni berish buyurilgan.

Yuqorida keltirilgan maxfiy xatda Buxoro okrugidan surgun qilinadiganlar ro’yxati ham keltirilgan.

1. Eshon Hakimxon Sadr Sultonov – Yangi Buxoro rayoni, Bahouddin qishlog’i.
2. Husenov Zubaydxo’ja - Yangi Buxoro rayoni, Bahouddin qishlog’i.
3. O’rinov Qurzoboy oqsoqol – Qorako’l rayon, s/s Sho’rkashan, Kattaboyar qishlog’i.
4. Said Kavnonxo’ja Ahmadxo’jayev - Eski Buxoro shahri, Xonaqo guzari, Jo’ybor.
5. Ubaydullayev Jo’raboy oqsoqol – Buxoro shahar, Kosagaron guzari, 71 - uy.
6. Umidov Hamro - Buxoro rayon, s/s Xumin, Hazormon qishlog’i.
7. Huseinov Begi – Buxoro rayon, s/s Galaosiy, Choruq qishlog’i.

8. Muhammadxoja Hidoyatov – Eski Buxoro shahri, s/s Xundanak, Madaminboy qishlog'i.

9. Olimov Mullo Rajab – Qorako'l rayon, s/s Bozorxo'ja, Lag'laq qishlog'i.

10. Rahmonberdiyev Avliyoqul Amin - Qorako'l rayon, s/s Suqsuq , Zag'orakash qishlog'i.

11. Abduxoliqov Jabbor - Qorako'l rayon, s/s Qozon, Darg'abog' qishlog'i.

12. Madiyorov Soat polvon - Qorako'l rayon, s/s Olot, Qizilobod qishlog'i.

13. Choriqulboy Nafasov – Romitan rayon, s/s Zandani, Qoqishtuvon qishlog'i.

14. Abdulmannop Po'latov – G'ijduvon rayon, s/s Qalandarxonin, Ja'fari qishlog'i.

15. O'runov Cho'li – Qorako'l rayon, s/s Koshon, Kattabayot qishlog'i.

16. Saidxo'ja Baqoxo'jayev - Romitan rayon, s/s Lag'laqa, Qaramon qishlog'i.

17. Fayzullayev Said Murotxo'ja - Romitan rayon, Alamdor qishlog'i.

18. Murodov Ibrohim - Romitan rayon, s/s Asbob, Raboti Alaq qishlog'i.

19. Sattorov Narzixo'ja Abdul - Romitan rayon, s/s Chelong'u, Suspatta qishlog'i.

20. Qurbonov Ro'zi - Romitan rayon, s/s Chelong'u, Chelong'u qishlog'i.

21. Muzaffarov Umarxo'ja - Romitan rayon, s/s Qo'rg'on, Baxtiyorchi qishlog'i.

22. Kamolov Solih - Romitan rayon, s/s Asbob, Raboti Alaq qishlog'i.

23. Husainov Zubaydxo'ja - Yangi Buxoro rayoni, Bahouddin qishlog'i.

1928-yil 1-noyabrda Buxoro okrug ijroiya komitetining “ Boy xo'jaliklarni ko'chirish va tugatish ” to'g'risida yig'ilishi bo'ladi [2, 20]. O'sha paytda Buxoro okrug ijroiya komiteti raisi Hasanov, yer ishlari bo'limi boshlig'i O'rmonov va prokuror Hamidovlar bo'lganlar [3, 8]. Shundan keyin noyabr – dekabr oylarida ushbu masala bo'yicha Komissiyaning bir nechta yig'ilishlari bo'ladi. Ro'yxatda ko'rsatilgan boylarning mol–mulki hisob–kitob qilinib, ularni oila a'zolari bilan birga ko'chirish, boyligini musodara qilish haqida qaror qabul qilinadi.

Jumladan, 1928-yil 23-oktabrda O'zbekiston SSR Yer ishlari Komissarining o'rinbosari Nemsovich, ushbu vazirlikning maxfiy bo'lim boshlig'i Petrovalar Buxoro va Farg'ona okruglariga maxfiy xat jo'natadilar. Unda Buxoro okrugidan quloq qilinishi kerak bo'lgan boylarning ham nomlari ko'rsatilgan [2, 2]. Xatda ushbu boylarni o'z yashash joylaridan uzoqqa ko'chirish va imkon boricha bir – biridan olisroqqa, yakka – yakka holda joylashtirish, o'sha yerlardan ularga tuprog'i unumsiz, relyefi yaxshi bo'lmagan, sharoiti og'ir joylarni berish buyurilgan.

Yuqorida keltirilgan maxfiy xatda Buxoro okrugidan surgun qilinadiganlar ro'yxati ham keltirilgan. Ro'yxatda 30 ga yaqin boylarning nomlari qayd qilingan.

1928-yil 1-noyabrda Buxoro okrug ijroiya komitetining “Boy xo'jaliklarini ko'chirish va tugatish” to'g'risida maxsus yig'ilishi bo'ladi [2, 20] O'sha paytda Buxoro okrug ijroiya komiteti raisi Hasanov, Yer ishlari bo'limi boshlig'i O'rmonov va prokuror Hamidovlar bo'lgan [3, 8] Shundan keyin noyabr-dekabr oylarida ushbu masala bo'yicha Komissiyaning bir nechta yig'ilishlari bo'ladi. Ro'yxat tuzilib, unda ko'rsatilgan boylarning mol-mulki hisoblanadi va ularni oila a'zolari bilan birga ko'chirish, boyligini musodara qilish haqida qaror qabul qilinadi.

Qarorda ko'rsatishicha, ularning uy-joylari, undagi boyliklar, yerlari, barcha chorva mollari, tegirmon, juvoz, un, bug'doy, g'o'za, jo'xori, yog'och taxtalar, somon, mola, o'tin, charm, omoch, belkurak, o'roq, bolta, zanjir, tarozu, qop, arqon, qamchi, hatto tuz va ziravorlar kabi mayda-chuydalargacha tortib olingan, ularning bahosi ham chiqarilgan [2, 2].

Komissiyaning bir necha yig'ilishlaridan so'ng, Buxoro okrug ijroiya komiteti raisi Hasanov, kotibasi Polyakovalarning imzosi bilan 6 nafar boy Orenburgga surgun qilingan [2, 65-67]. Bular quyidagilar:

1. Eshon Hakimxon Sadr Sultonov
2. Said Kavnonxo'ja Ahmadxo'jayev
3. Jo'raboy oqsoqol Ubaydullayev
4. Choriqulboy Nafasov
5. Ibrohim Murodov
6. Umarxo'ja Muzaffarov

Qolgan boylar esa Farg'ona okrugi va Marg'ilon rayoniga surgun qilinganlar [2, 18].

Achinarlisi shundaki, mol-mulklari tortib olinib musodara qilinganlarning ko'pchiliklari o'zlarining oilalaridan judo etilib, bir necha yillar o'zga yurtlarda badarg'ada bo'lganlar, ba'zilarining esa keyingi taqdirleri ma'lum bo'lmagan. O'sha boylar orasida tadbirkor, ishbilarmon, xalqparvar, nochorlar dardiga hamdard bo'ladiganlari ham bo'lgan. Mana shulardan biri Romitanlik saxiy va tanti boy Choriqulboy Nafasov (1847 – 1934 yy) dir. U o'z mablag'idan Zarafshon daryosi ustida ulkan ko'priq (1911 – 1914 yy), qishloq bolalari uchun maktab (1924), Xayrobod arig'i bo'yida hashamatli madaniyat uyi - klub (1925 y) qurib bergan, ariq-zovurlar qazishda bosh bo'lgan, muhtojlarga o'z yordamini ayamagan. Zo'ravonlikka uchrab, yana "mushtumzo'r" deb nom olgan bu kabi boylarning ko'pchiligi xalq koriga yaraydigan kishilar bo'lganligi sir emas. Ular o'z davrining kichik va o'rta tadbirkorlari edi. Aslini olganda, Buxoroning tabiiy sharoitidan kelib chiqqan holda boylarning deyarli 90 % i chorvadorlar bo'lgan. Ma'lumki chorva, xususan qo'y tez ko'payuvchi jonivor bo'lgani bois, ularning mol-mulki tez ko'paygan. Ammo bu boy xo'jaliklarining tugatilishi mana shunday rivojlangan chorvachilik sohasini ham izdan chiqarib yubordi.

Xulosa. Mustaqillik tufayli nomlari qora ro'yxatlarga kiritilgan kishilarning nomlari oqlandi. Ularning xotiralari tiklandi. O'zbekiston Respublikasi birinchi Prezidentining 1999-yil 12-avgustdagi "Mustamlakachilik davri qurbonlari xotirasini tiklash va abadiylashtirish to'g'risida" gi farmoniga ko'ra [5, 3], o'sha davrga oid arxiv hujjatlari, undagi fond (jamg'armalardan) foydalanish imkoniyati tug'ildi. Xalqimiz har yili 9-mayni "Xotira va qadrlash kuni", 31-avgust kunini qatag'on qurbonlarini xotirlash kuni sifatida nishonlaydilar. Bugun o'sha begunoh ajdodlarning ruhi shod bo'layotgan bo'lsa ajab emas.

Адабиётлар/Литература/References:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 31-avgustdagi nutqidan <https://www.gazeta.uz/uz/2023/08/31/shahidlar/>
2. Buxoro viloyat Davlat Arxivi, 4 – fond, 1 – ro'yxat.
3. Buxoro viloyat Davlat Arxivi, 8 – fond, 1 – ro'yxat.
4. Berxin I.B. SSSR tarixi. T., "O'qituvchi"-1969-y, 846 B.
5. O'zbekistonda sovet davlatining qatag'on siyosati. Ilmiy maqolalar to'plami. Toshkent: 2012. 231 B.
6. Halimov T.A., Halimov T.T. Asrlarga tatigulik sayohat. Buxoro, 2014. – 98 B.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 6 (4) – 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).